

Дискредитація російської армії чи переслідування за антивоєнні висловлювання?

Огляд судових процесів
в окупованому Криму

Зміст

4 Вступ

6 Міжнародно-правове регулювання свободи слова в окупованому Криму

9 Статистика судових розглядів

12 Огляд судових рішень у справах нібито дискредитації

14 «Суди» та «судді»

21 Висновки

22 Рекомендації

Вступ

Росія розпочала окупацію українських територій у 2014 році із захоплення АРК Крим та міста Севастополь. У лютому 2022 р. рф розпочала повномасштабне військове вторгнення в Україну. Весь цей час Кримський півострів перебував під російською окупацією. Мешканці Криму, які протестували та протестують проти дій росії, переслідуються окупаційною адміністрацією. З початку повномасштабного вторгнення рф посирила своє законодавство, у ЗМІ почали все частіше з'являтися повідомлення про нові затримання в Криму за будь-які прояви протесту, які окупаційна влада розцінює як дискредитацію збройних сил рф.

Скандування «Ні війні», «Слава Україні», публічна демонстрація української символіки — це підстави для притягнення людей до відповідальності за дискредитацію збройних сил рф.

Ми провели моніторинг сайтів окупаційних судів¹ Криму та зібрали факти таких переслідувань. Як виявилось, всі такі переслідування — адміністративні, кримінальних не виявлено. Їх або немає, або вони засекречені і про них невідомо.

І про посилення російського законодавства. Щоб людям у рф і на окупованих нею територіях, було складніше зважитися на протест, 4 березня 2022 р. набули чинності 2 закони:

- Федеральний закон [№ 32-ФЗ](#) «Про внесення змін до Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення»²;
- Федеральний закон [№ 32-ФЗ](#) «Про внесення змін до Кримінального кодексу Російської Федерації та статті 31 та 151 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації»³;

Ці закони передбачають можливість притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності за здійснення громадських дій, нібито спрямованих на дискредитацію використання збройних сил рф.

Заборона на поширення інформації про війну росії проти України російський за-

конодавець у даних статтях охарактеризував як «публічні дії, спрямовані на дискредитацію використання збройних сил російської федерації з метою захисту інтересів російської федерації та її громадян, підтримки міжнародного миру та безпеки, у тому числі публічні заклики до перешкодження використання збройних сил російської федерації у зазначених цілях, а також спрямовані на дискредитацію виконання державними органами російської федерації своїх повноважень за межами території російської федерації у зазначених цілях».

КримSOS, міжнародні правозахисні організації наголошують, що ці адміністративні переслідування на окупованих територіях — це політичні переслідування: протидія розповсюдженню правдивої інформації та критики збройного конфлікту, дій російських військових, воєнних злочинів російської федерації в рамках повномасштабного вторгнення на територію України.

У цьому матеріалі представлена інформація про кількість розглядів окупаційними судами випадків дискредитації збройних сил рф та кількість жертв політичних переслідувань. Також нам вдалося знайти імена «суддів», задіяних у цих політичних переслідуваннях.

КримSOS на сторінках даного матеріалу не розкриває імена людей, які зазнали цих адміністративних переслідувань, щоб зберегти їхнє право на приватне життя та уникнути можливого тиску на них з боку рф. Вказані лише ті імена, які набули широкого резонансу і були відомі публічно.

¹ Тут і надалі всі державні органи на території окупованого Криму та їхні представники згадуються із застереженням, що вони перебувають під контролем окупаційної російської влади і не є легітимними з погляду українського та міжнародного права.

² Федеральний закон від 04.03.2022 № 31-ФЗ «Про внесення змін до Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення» <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202203040006>

³ Федеральний закон від 04.03.2022 № 32-ФЗ «Про внесення змін до Кримінального кодексу Російської Федерації та статті 31 та 151 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації» <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202203040007>

© Усі права захищені. При повному або частковому використанні цього матеріалу посилання на «Крим SOS» є обов'язковим.

Документ підготували: Олесь Лісічкін, Євген Ярошенко

ГО «КримSOS»

2022

Міжнародно-правове регулювання свободи слова в окупованому Криму

За нормами міжнародного гуманітарного права, російська федерація як держава-окупант Кримського півострова зобов'язана, зберігати чинність українського законодавства на окупованій території. Ці норми відображені у:

- Ст. 43 **Положення про закони і звичаї війни на суходолі (додаток до IV Гаазької конвенції про закони і звичаї війни на суходолі)**, яка зобов'язує державу-окупанта «відновити і забезпечити громадський порядок і безпеку, дотримуючись існуючих у країні законів, за виключенням, коли це абсолютно неможливо»⁴;
- Ст. 64 **IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни**, яка передбачає, що «кримінальне законодавство окупованої території залишається чинним, за винятком випадків, коли дія його скасовується або призупиняється окупаційною державою, якщо це законодавство становить загрозу безпеці окупаційної держави або є перешкодою виконання цієї Конвенції», а «суди окупованої території продовжуватимуть виконувати свої функції стосовно розгляду правопорушень, визначених цим законодавством»⁵.

Виходячи з цього, рф зобов'язана поважати українське законодавство в Криму, в тому числі **Конституцію України**, ст. 34 якої передбачає:

«Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя»⁶.

Крім того, рф зобов'язана дотримуватися норм міжнародного права прав людини. По-перше, ці зобов'язання випливають із вищезазначених норм міжнародного гуманітарного права, які передбачають збереження чинності законодавства окупованої території, частиною якого є міжнародні договори у сфері захисту прав людини. По-друге, **рішення Міжнародного Суду ООН⁷ та Європейського суду з прав людини⁸** підтверджують, що зобов'язання держави за міжнародними договорами у сфері прав людини поширюються також відносно дій, які вчиняє ця держава за межами власної території, зокрема на окупованій території. Це стосується принаймні зобов'язань рф за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Європейською конвенцією з прав людини, які, серед іншого, регулюють свободу вираження поглядів на окупованих територіях.

П. 1 ст. 19 **Міжнародного пакту про громадянські і політичні права** передба-

4 IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі, 18 жовтня 1907 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

5 Конвенція про захист цивільного населення під час війни, 12 серпня 1949 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

6 Конституція України, 28 червня 1996 р. в редакції 1 січня 2020 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

7 Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda). Judgment of 19 December 2005, para. 216 <https://www.icj-cij.org/en/case/116/judgments>

8 Loizidou v. Turkey (Preliminary Objections), Judgment of 23 March 1995, para. 62 <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57920>; Cyprus v. Turkey, Judgment 10 May 2001, para. 77 <https://hudoc.echr.coe.int/Eng?i=001-59454>; Ilascu and Others v. Moldova & Russia, Judgment of 8 July 2004, para. 314-316 <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-61886>

чає, що «кожна людина має право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів». П. 2 ст. 19 містить наступні права: «Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір». Водночас п. 3 передбачає, що права, викладені у п. 2 ст. 19, можуть піддаватися певним обмеженням, які «мають встановлюватися законом і бути необхідними:

a) для поважання прав і репутації інших осіб;

b) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи морально-етичності населення»⁹.

Водночас ст. 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права передбачає, що «будь-яка пропаганда війни» та «будь-який виступ на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства», повинні бути заборонені законом¹⁰.

Схоже регулювання права на свободу вираження поглядів міститься у ст. 10 **Європейської конвенції з прав людини**. Так, п. 1 ст. 10 передбачає наступне: «Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств». П. 2 ст. 10 дозволяє обмеження права на свободу вираження поглядів, якщо вони відповідають трьом умовам:

1. встановлені законом;
2. необхідні в демократичному суспільстві;
3. переслідують легітимну мету: «в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду»¹¹.

Європейський суд з прав людини ухвалив низку рішень у справах, які торкаються балансу між свободою вираження поглядів та національними інтересами. Варто виокремити такі **рішення ЄСПЛ**, в якому Суд висловив свою позицію щодо цього питання:

- Стаття 10 захищає не тільки зміст виражених ідей та інформації, але також і форму, у якій вони доносяться¹².
- Межа допустимої критики щодо уряду ширша, ніж щодо пересічної особи чи навіть політичного діяча. У демократичній системі дії чи бездіяльність уряду повинні ставити предметом пильної уваги не лише з боку законодавчої та судової влади, але й також з боку преси та суспільної думки¹³.
- Для державних органів і державних службовців при виконанні ними обов'язків передбачаються більш широкі межі допустимої критики, ніж для приватних осіб¹⁴.
- Загальний інтерес суспільства мають питання, які стосуються його такою мірою, що у нього можуть виникнути правомірні підстави ними зацікавитися, які привертають його увагу або сильно його турбують, особливо

9 Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16 грудня 1966 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

10 Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 16 грудня 1966 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

11 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини), 4 листопада 1950 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

12 De Haes and Gijssels v. Belgium, Judgement of 24 February 1997, para. 48 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58015>; Jersild v. Denmark, Judgement of 23 September 1994, para. 31 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57891>; Oberschlick v. Austria, Judgement of 23 May 1991, para. 57 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57716>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 160 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

13 Castells v. Spain, Judgement of 23 April 1992, para. 46 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57772>; Tammer v. Estonia, Judgement of 6 February 2001, para. 62 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59207>; Margulev v. Russia, Judgement of 8 October 2019, para. 53 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-196480>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 236 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

14 Romanenko and Others v. Russia, Judgement of 8 October 2009, para. 47 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94843>; Toranzo Gomez v. Spain, Judgement of 20 November 2018, para. 65 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187736>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 237 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

через те, що вони позначаються на добробуті громадян або житті суспільства. Крім того, загальний інтерес викликають питання, здатні призвести до суттєвих розбіжностей, які стосуються різних аспектів життя суспільства, або проблеми, пов'язані з отриманням інформації, в якій суспільство було би зацікавлене¹⁵.

- У деяких справах стосовно публікацій, здатних порушити конфіденційність деякої інформації про національну безпеку, ЄСПЛ наголосив, що такі публікації виправдані необхідністю оприлюднити незаконні дії, вчинені службами державної безпеки, та правом громадськості бути поінформованою про них¹⁶.
- Книга, в якій описуються катування під час Алжирської війни, мала особливу важливість для колективної пам'яті, інформуючи суспільство не лише про те, що така практика існувала, але й також про те, що вона здійснювалася за згоди французької влади¹⁷.

- Пошуки історичної правди є невід'ємною частиною свободи вираження поглядів, а дискусія щодо причин особливо тяжких діянь, які можуть бути рівнозначні воєнним злочинам чи злочинам проти людяності, повинна мати можливість відбуватися вільно¹⁸.

Переслідування осіб в окупованому Криму за певних умов можуть бути міжнародними злочинами. Відповідно до ст. 7 (1)(h) **Римського статуту Міжнародного кримінального суду**, переслідування будь-якої ідентифікованої групи або спільноти за політичними мотивами є **злочином проти людяності**, якщо здійснюється в рамках широкомасштабного або систематичного нападу на цивільних осіб. Крім того, **воєнними злочинами** є умисне позбавлення громадян України на окупованій території права на справедливе та нормальне судочинство (ст. 8 (2)(a)(vi) Римського статуту) та незаконне позбавлення волі (ст. 8 (2)(a)(vii) Римського статуту)¹⁹.

15 Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland, Judgement of 27 Ortu 2017, para. 171 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175121>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 523 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

16 Observer and Guardian v. the United Kingdom, 26 November 1991, para. 69 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57705>; The Sunday Times v. the United Kingdom (no. 2), 26 November 1991, para. 54-55 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57708>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 524 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

17 Orban et autres c. France, Arrêt 15 janvier 2009, para. 49 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90662>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 552 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

18 Dmitriyevskiy v. Russia, 3 October 2017 para. 106 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177214>; European Court of Human Rights. Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights, para. 553 https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf

19 Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998 <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Rome-Statute.pdf>

Статистика судових розглядів

Моніторинг сайтів «судів» у Криму за 167 днів (період з 4 березня по 17 серпня) дозволив встановити таке:

1. Питання про нібито дискредитацію збройних сил РФ надходило на розгляд «судами» 117 разів — у рамках 109 судових проваджень щодо 105 осіб (з них 39 жінок та 66 чоловіків). В результаті даних 117 розглядів:

- Визначення про призначення адміністративного стягнення (штрафу) винесено у 96 випадках. Є випадок, коли одна людина була притягнута до адміністративної відповідальності двічі.
- 11 разів (7 з них стосовно одного й того ж обвинуваченого) виносилася ухвала «про повернення протоколу про адміністративне правопорушення та ін.».

- Визначення про передачу справи за підвідомчістю виносилося 2 рази.
- Постанова про припинення провадження у справі про адміністративне правопорушення виносилася 2 рази.
- У 6 випадках ухвала суду ще не винесена на момент збору матеріалу.

Таким чином, видно вкрай низький рівень припинень провадження без винесення адміністративного стягнення (менше 2%). Близько 10% випадків у заведених адміністративних справах було знайдено помилки, що не дозволяють «суду» розглядати їх по суті.

Рішення	Кіль-ть
Винесено ухвалу про призначення адміністративного покарання	96
Винесено ухвалу про повернення протоколу про АП та ін. матеріалів справи до органу, посадової особи, які склали протокол, у разі складання протоколу та оформлення інших матеріалів справи неправомочними особами	11
Винесено ухвалу про передачу справи за підвідомчістю (ст. 29.9 ч.2 п.2 та ст 29.4 ч.1 п.5)	2
Винесено ухвалу про передачу справи за підвідомчістю (ст. 29.9 ч.2 п.2 та ст 29.4 ч.1 п.5)	2
Рішення не винесено	6

2. У перші три місяці дії нового законодавства, «судами» було розглянуто найбільшу кількість справ про дискредитацію. Наприкінці весни 2022 року налічувалося вже 74 судові розгляди та 68 обвинувальних постанов. Влітку кількість пішла на спад.

У таблиці нижче показано кількість обвинувальних постанов у порівнянні з кількістю адміністративних розглядів. Протягом перших трьох місяців «суди» виносили рішення про адміністративне стягнення в майже кожному випадку, який вони розглядали.

Місяць	Кіль-ть адміністративних розглядів	Обвинувальних постанов винесено
Березень	24	24
Квітень	29	24
Травень	21	20
Червень	19	14
Липень	16	12
Серпень (перша половина)	8	2
Всього	117	96

3. Зі 109 випадків судових проваджень у 108 розглядалося питання про нібито порушення ч. 1 ст. 20.3.3. КоАП рф:

«Публічні дії, спрямовані на дискредитацію використання Збройних Сил Російської Федерації з метою захисту інтересів Російської Федерації та її громадян, підтримки міжнародного миру та безпеки, у тому числі публічні заклики до запобігання використанню Збройних Сил Російської Федерації у зазначених цілях, а також спрямовані на дискредитацію виконання державними органами Російської Федерації своїх повноважень за межами території Російської Федерації у зазначених цілях,

якщо ці дії не містять ознак кримінального діяння...».

1 раз «суд» розглядав справу стосовно кримського адвоката Семедляєва Едема Серверовича про нібито порушення ч. 2 цієї статті.

«Ті ж дії, що супроводжуються закликами до проведення несанкціонованих публічних заходів, а також створюють загрозу заподіяння шкоди життю та (або) здоров'ю громадян, майну, загрозу масового порушення громадського порядку та (або) суспільній безпеці або загрозу створення перешкод функціонуванню або припинення функціонування об'єктів життєзабезпечення, транспортної чи соціальної інфра-

структури, кредитних організацій, об'єктів енергетики, промисловості чи зв'язку, якщо ці дії містять ознак кримінально караного діяння».

Справа щодо Семедляєва Едема Серверовича (кримський адвокат, правозахисник, захищає політичних ув'язнених в окупаційних судах Криму та Росії).

Едема Семедляєва затримано 26 травня в центрі Сімферополя, з його слів, за публікацію в соціальних мережах. При цьому Едем Семедляєв навіть не був автором публікації, за яку отримав адміністративне стягнення. Його знайомий зробив репост цієї публікації на сторінці Семедляєва.

Того ж дня «Київський районний суд м. Сімферополя» розглянув складений на нього адміністративний протокол і виніс ухвалу про призначення адміністративного стягнення у вигляді штрафу у розмірі 75 000 рублів.

Таким чином, складання адміністративного протоколу та неприйняття до уваги цих фактів «судом» мали свідомо обвинувальний характер і мали на меті тиск на Семедляєва.

Після суду, адвоката Едема Семедляєва, **Назіма Шейхмамбетова** було затримано за звинуваченням у нібито порушенні частини 1 статті 20.2.2 КпАП рф («Організація масового одночасного перебування та (або) пересування громадян у громадських місцях, що спричинили порушення громадського порядку»). Наступного дня «суд» заарештував його на 8 діб адміністративного арешту.

Того ж дня, 27 травня, адвокатів **Айдера Азаматова і Еміне Авамільєву**, які представляли інтереси Назіма Шейхмамбетова, було затримано після засідання суду за тим самим звинуваченням. 28 травня суд призначив їм 8 та 5 діб адміністративного арешту відповідно.

Таким чином, адміністративний протокол, складений на Едема Семедляєва, став «підставою» призначення адміністративних стягнень чотирьом правозахисникам у Криму.

Огляд судових рішень у справах нібито дискредитації

На сайтах «судів» було знайдено 76 рішень у справах про нібито дискредитацію збройних сил рф (із 109 судових проваджень).

1. Підстави притягнення до відповідальності можна умовно розділити на категорії:

- a. Активізм проти Z — дії, спрямовані проти російської агітації в Криму: зафарбовування символу «Z» на стінах, псування банера, зняття наклейок з автомобілів з даними символами, акти вандалізму як вираз цивільного опору (графіті, закидання будівлі яйцями і т.д.).
- b. Протест — поодинокі пікети, акції з проукраїнськими та антивоєнними закличками, плакатами тощо.
- c. Висловлювання своєї точки зору (не публічні акції) — приватні розмови, прилюдне висловлювання думки з критикою рф та її керівництва.
- d. Авто-протест — нанесення на скло автомобілів антивоєнних гасел, критики дій рф.
- e. Публікація в інтернеті — розміщення фотографій, зображень, текстових повідомлень, коментарів до постів у соціальних мережах та інших інтернет-ресурсах.
- f. Підстави невідомі — не вдалося визначити підстави для притягнення до відповідальності через відсутність на сайті «суду» рішення, або через обмежену інформацію у рішенні.

2. Розмір призначеного адміністративним стягненням штрафу вдалося встановити у 66 випадках:

- Найчастіше (45 з 66) сума штрафу була 30 000 рублів (мінімальний поріг стягнення з фізичних осіб за ч. 1 ст. 20.3.3 КоАП рф).
- Максимальний розмір штрафу (50 000 рублів) було призначено у 4 випадках.
- Всього в одному випадку встановлено факт зменшення суми штрафу нижче мінімального значення через наявність пом'якшуючих обставин та визнання «вини».
- Едему Семедляєву (за ч.2 ст. 20.3.3 КоАП Росії) було призначено штраф у розмірі 75 000 рублів.

При цьому важко сказати, чим керувався «суд» щодо розміру штрафу. Так, у зазначених 4 випадках максимального штрафу справи стосувалися: образ путіна, розміщення у соціальній мережі посту «Немає війни з Україною» або мемів про російську армію. Проте подібні дії спостерігалися й у інших справах, по яких призначалися менші суми штрафів.

Також і у випадку зниження суми штрафу нижче мінімального значення — і в інших досліджених справах були і випадки визнання провини, і, ймовірно, обставини, що пом'якшують провину.

Вивести будь-яку систему визначення суми стягнень не є можливим через велику кількість «судів» і «суддів», а також малого обсягу інформації в судових ухвалах.

Підстави притягнення до відповідальності	Кількість кейсів, про які відомо
Активізм проти Z	6
Протест	17
Висловлювання своєї точки зору	13
Авто-протест	4
Публікація в інтернеті	30
Підстави не відомі	26

Сума штрафу	Кількість
15000	1
30000	45
35000	6
40000	6
45000	3
50000	4
75000	1

Аналіз ухвал суду показує, що люди за новою статтею 20.3.3 КоАП сьогодні залучаються за неосяжним спектром підстав. Туди входять як поширення правдивої інформації та висловлювання думки безпосередньо про війну росії проти України, так і будь-які проукраїнські мотиви. Окрім цього, ця стаття «зібрала в себе» й інші події, які раніше кваліфікувалися як різні адміністративні правопорушення — порушення громадського порядку чи образливі висловлювання на адресу путіна. Таким чином, нова стаття має парасольковий характер й охоплює всі форми вираження поглядів і критики дій Росії.

«Суди» та «судді»

Судді відіграють важливу роль у політично вмотивованому переслідуванні громадян України в окупованому Криму та російській федерації. Виносячи політично упереджене рішення про покарання, судді безпосередньо причетні до низки порушень норм міжнародного права.

Шляхом моніторингу ми виявили випадки розгляду справ про нібито дискреди-

тацію збройних сил рф у 23 «судах» на території окупованих АР Крим та м. Севастополя. **Постанови про призначення адміністративного стягнення виносилися 50 суддями в 21 «суді».**

У таблиці нижче представлено територіальний розподіл адміністративних справ про нібито дискредитацію збройних сил рф за «судами».

«Суд»	Кількість розглядів	
Алуштинський міський суд	2	
Армянський міський суд	1	
Бахчисарайський районний суд	1	
Джанкойський районний суд	1	
Євпаторійський міський суд	4	
Керченський міський суд	7	
Кіровський районний суд	7	
Красногвардійський районний суд	9 ²⁰	
Ленінський районний суд	4	
Нижньогірський районний суд	1	
Роздольненський районний суд	1	
Сакський районний суд	4	
Сімферопольський районний суд	1	
Советський районний суд	1	
Судацький міський суд	2	
«Суди» Севастополя	Гагарінський районний суд міста Севастополя	6
	Ленінський районний суд міста Севастополя	7
	Нахімовський районний суд міста Севастополя	2
«Суди» Сімферополя	Залізничний районний суд міста Сімферополя	7
	Київський районний суд міста Сімферополя	12
	Центральний районний суд міста Сімферополя	10
Феодосійський міський суд	8	
Ялтинський міський суд	19 ²¹	

²⁰ 7 з 9 розглядів у даному «суді» стосуються однієї особи в рамках одного адміністративного переслідування

²¹ 2 з 19 розглядів у даному «суді» стосуються однієї особи в рамках одного адміністративного переслідування

У таблиці нижче представлені імена «суддів» та кількість винесених ними постанов про накладення адміністративного стягнення за нібито дискредитацію збройних сил рф.

«Суд» ²²	«Суддя»	Кількість винесених постанов про накладення стягнення	Примітка
<u>Алуштинський міський суд</u>	Власова Світлана Сергіївна (Власова Светлана Сергеевна)	1	
	Ксьондз Ирина Станіславівна (Ксеңдз Ирина Станиславовна)	1	
<u>Армянський міський суд</u>	Ісроілова Венера Улугбеківна (Исроилова Венера Улугбековна)	1	<u>Колишні українські судді</u>
<u>Гагарінський районний суд міста Севастополя</u>	Коротун Сергій Валерійович (Коротун Сергей Валерьевич)	1	
	Крилло Павло Валерійович (Крылло Павел Валерьевич)	1	Громадяни рф
	Тумайкіна Людмила Петрівна (Тумайкина Людмила Петровна)	3	Громадяни рф, <u>санкції України</u>
<u>Джанкойський районний суд</u>	Ніколаєва Олена Петрівна (Николаева Елена Петровна)	1	

22 У Бахчисарайському та Роздольненському «районних судах» розглядалися справи про нібито дискредитацію збройних сил рф, однак постанови про накладення адміністративного стягнення не виносилися.

<u>Євпаторійський міський суд</u>	Володарець Наталія Михайлівна (Володарець Наталья Михайловна)	1	<u>Колишні українські судді</u>
	Дудник Анастасія Сергіївна (Дудник Анастасия Сергеевна)	1	<u>Колишні українські судді</u>
	Лобанова Галина Борисівна (Лобанова Галина Борисовна)	1	Громадяни рф, <u>санкції України</u>
	Ротко Тетяна Дмитрівна (Ротко Татьяна Дмитриевна)	1	
<u>Залізничний районний суд міста Сімферополя</u>	Липовська Ірина Василівна (Липовская Ирина Васильевна)	3	
	Тощева Олена Олександрівна (Тощева Елена Александровна)	3	<u>Колишні українські судді</u>
<u>Керченський міський суд</u>	Богданович Олена Іванівна (Богданович Елена Ивановна)	4	
	Кисельов Євген Михайлович (Киселев Евгений Михайлович)	1	<u>Колишні українські судді</u>
	Кіт Марина Вікторівна (Кит Марина Викторовна)	1	<u>Колишні українські судді</u>

<u>Київський районний суд міста Сімферополя</u>	Белоусов Михайло Миколайович (Белоусов Михаил Николаевич)	1	<u>Колишні українські судді, санкції ЄС, Канади, Швейцарії</u>
	Діденко Денис Олександрович (Диденко Денис Александрович)	1	<u>Колишній українські судді, санкції України</u>
	Крапко Віктор Вікторович (Крапко Виктор Викторович)	2	
	Кузнєцова Ольга Павлівна (Кузнєцова Ольга Павловна)	1	
	Хулапова Галина Олександрівна (Хулапова Галина Александровна)	2	
	Чумаченко Катерина Валеріївна (Чумаченко Екатерина Валерьевна)	2	
<u>Кіровський районний суд</u>	Дегтярьов Ігор Олександрович (Дегтярев Игорь Александрович)	3	
	Церцвадзе Георгій Давидович (Церцвадзе Георгий Давидович)	4	Громадяни рф, <u>санкції України</u>
<u>Красногвардійський районний суд</u>	Пікула Христина Володимирівна (Пикула Кристина Владимировна)	1	
	Проскурня Сергій Миколайович (Проскурня Сергей Николаевич)	1	<u>Колишні українські судді</u>

Ленінський районний суд	Кузьмін Олександр Володимирович (Кузьмин Александр Владимирович)	3	
Ленінський районний суд міста Севастополя	Істягіна Надія Михайлівна (Истягина Надежда Михайловна)	2	
	Прохорчук Ольга Володимирівна (Прохорчук Ольга Владимировна)	1	Колишні українські судді
	Степанова Юлія Сергіївна (Степанова Юлия Сергеевна)	2	Громадяни рф
Нахімовський районний суд міста Севастополя	Григор'єва Уляна Сергіївна (Григорьева Ульяна Сергеевна)	2	Громадяни рф
Нижньогірський районний суд	Чернецька Валерія Валеріївна (Чернецкая Валерия Валериевна)	1	Колишні українські судді
Сакський районний суд	Сидоров Олександр Геннадійович (Сидоров Александр Геннадьевич)	4	
Сімферопольський районний суд	Ломовський Ігор Вячеславович (Ломовский Игорь Вячеславович)	1	
Советський районний суд	Бражнік Ігор Сергійович (Бражник Игорь Сергеевич)	1	Колишні українські судді

<u>Судацький міський суд</u>	Босі Олена Андріївна (Боси Елена Андреевна)	1	
	Риков Євген Геннадійович (Рыков Евгений Геннадьевич)	1	
<u>Феодосійський міський суд</u>	Гурова Олена Миколаївна (Гурова Елена Николаевна)	1	Громадянини рф, <u>санкції України</u>
	Кулінська Наталія Володимирівна (Кулинская Наталья Владимировна)	3	<u>Колишні українські судді</u>
	Терентьев Андрій Миколайович (Терентьев Андрей Николаевич)	1	<u>Колишні українські судді</u>
	Шаповал Анастасія Володимирівна (Шаповал Анастасия Владимировна)	2	<u>Колишні українські судді</u>
<u>Центральний районний суд міста Сімферополя</u>	Вороной Олександр Володимирович (Вороной Александр Владимирович)	4	
	Деменок Сергій Валерійович (Деменок Сергей Валерьевич)	3	<u>Колишні українські судді</u>
	Можелянський Віктор Анатолійович (Можелянский Виктор Анатольевич)	3	<u>Колишні українські судді, санкції України, ЄС, Швейцарії</u>

<u>Ялтинський міський суд</u>	Горбов Борис Вікторович (Горбов Борис Вікторович)	4	Громадяни рф
	Дацюк Вадим Петрович (Дацюк Вадим Петрович)	1	
	Корпачова Любов Вікторівна (Корпачёва Любовь Вікторівна)	1	Громадяни рф
	Романенко Володимир Вікторович (Романенко Владимир Вікторович)	4	<u>Колишні українські судді</u>
	Сініцина Оксана Володимирівна (Синицына Оксана Владимировна)	4	Громадяни рф
	Смірнов Сергій Григорович (Смирнов Сергей Григорьевич)	3	Громадяни рф

Висновки

1. Переслідуючи кримчан за нібито дискредитацію російської армії, російська федерація порушує низку норм міжнародного права. По-перше, рф ігнорує свої зобов'язання як держави-окупанта, які полягають у дотриманні українського законодавства на окупованій території. По-друге, є вагомими підстави стверджувати, що рф також порушує право на свободу вираження поглядів: практика Європейського суду з прав людини передбачає доволі широкі межі допустимої критики в бік державних установ та щодо питань, які турбують суспільство. По-третє, переслідування осіб за антивоєнні погляди можуть за певних обставин становити злочини проти людяності.
2. Після початку повномасштабного вторгнення в Україну рф ухвалила нові закони, які мають репресивний характер. Нові статті спрямовані на переслідування всіх незгодних з діями росії у війні проти України та залякування населення. Дане законодавство рф призвело до збільшення політично мотивованих переслідувань в окупованому Криму.
3. У період з 4 березня по 17 серпня 2022 р. до «судів» у Криму надійшло 109 проваджень про нібито дискредитацію збройних сил рф. У 108 зі 109 випадків розглядалася справа про нібито дискредитацію збройних сил рф в рамках ч. 1 ст. 20.3.3 КоАП рф. І лише один раз – стосовно кримського адвоката Едема Семедляєва – справу розглядали за ч. 2 ст. 20.3.3 КоАП рф.
4. Дані судові провадження були розпочаті проти 105 осіб: 39 жінок та 66 чоловіків.
5. Пік судових розглядів справ про нібито дискредитацію російської армії припав на перші місяці незаконного застосування нового російського законодавства в окупованому Криму.
6. За досліджуваний період було винесено 96 ухвал про призначення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. У більшості випадків (45 із встановлених 66) сума штрафу становила мінімальний поріг стягнення з фізичних осіб за ч. 1 ст. 20.3.3 КпАП рф — 30 000 рублів. Лише в одному випадку встановлено факт зниження суми штрафу нижче порогового значення через наявність пом'якшуючих обставин та визнання вини.
7. Вдалося визначити імена 50 «суддів» із 21 «суду» у Криму, які виносили обвинувальні рішення у цих справах. Найбільша кількість судових розглядів була у Сімферополі, Севастополі та Ялті. Із 50 «суддів» 18 є колишніми українськими суддями, яким оголошено підозру у державній зраді. Щонайменше 11 суддів є громадянами російської федерації, які раніше працювали в судовій системі росії.
8. З 76 проаналізованих рішень «судів» видно, що найчастішою підставою для притягнення до відповідальності є публікації в інтернеті: пости в соціальних мережах, коментарі, розміщення матеріалів. Далі йдуть поодинокі протести та висловлювання своєї точки зору.
9. Відсутність конкретики в звинуваченнях проти осіб в окупованому Криму не є перешкодою для визнання «судами» їх винними в адміністративному правопорушенні та притягнення до адміністративної відповідальності у вигляді штрафу.
10. Відсутність конкретики в звинуваченнях проти громадян України на окупованих територіях не є на заваді «судам» звинуватити їх у дискредитації дій рф.

Рекомендації

Уряду України:

- Здійснювати ефективне розслідування всіх випадків порушень прав людини в окупованому Криму, зокрема переслідування громадян України за вираження поглядів;
- Надавати всебічну підтримку жертвам політичних переслідувань в окупованому Криму;
- Запровадити персональні санкції проти осіб, причетних до грубих порушень прав людини в окупованому Криму, зокрема «суддів», які переслідують громадян України за вираження поглядів;
- Долучити до міждержавної справи «Україна проти Росії» № 20958/14 (щодо подій в Криму) в Європейському суді з прав людини факти порушення свободи вираження поглядів через переслідування окупаційною владою за нібито дискредитацію російської армії, які мали місце до 16 вересня 2022 р.;
- Разом з неурядовими правозахисними організаціями підготувати інформаційне повідомлення до Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду щодо переслідування громадян України в окупованому Криму за нібито дискредитацію російської армії.

Урядам іноземних держав, зокрема урядам держав-учасниць Міжнародної Кримської платформи:

- Посилити дипломатичний, санкційний та інший тиск на російську федерацію з метою запобігання новим звірствам в окупованому Криму, а також пришвидшення деокупації всіх територій України;
- Запровадити персональні санкції проти осіб, причетних до грубих порушень прав людини в окупованому Криму, зокрема «суддів», які переслідують громадян України за вираження поглядів;
- Надавати всебічну підтримку жертвам політичних переслідувань в окупованому Криму.

Управлінню Верховного комісара ООН з прав людини, Моніторинговій місії ООН з прав людини в Україні, Незалежній міжнародній комісії ООН з розслідування порушень в Україні, Спеці-

альному доповідачеві ООН з питань сприяння і захисту права на свободу поглядів та їх вільне вираження, Комісару Ради Європи з прав людини, Керівному комітету Ради Європи з питань медіа та інформаційного суспільства, Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини, Міжнародному Комітету Червоного Хреста та іншим міжнародним організаціям:

- Продовжувати здійснювати моніторинг і документування порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності в окупованому Криму і включати їх у регулярні звіти про ситуацію з правами людини в Україні;
- Використовувати повною мірою свій мандат для належного реагування на переслідування громадян України в окупованому Криму за нібито дискредитацію російської армії;
- Надавати допомогу Уряду України у розслідуванні воєнних злочинів, злочинів проти людяності та грубих порушень прав людини в окупованому Криму;
- Надавати всебічну підтримку жертвам політичних переслідувань в окупованому Криму.

Українським та міжнародним неурядовим правозахисним організаціям:

- Здійснювати моніторинг і документування порушень прав людини, воєнних злочинів та злочинів проти людяності в окупованому Криму;
- Надавати допомогу Уряду України у розслідуванні воєнних злочинів, злочинів проти людяності та грубих порушень прав людини в окупованому Криму;
- Надавати всебічну підтримку жертвам політичних переслідувань в окупованому Криму, в тому числі шляхом підготовки індивідуальних скарг до Європейського суду з прав людини щодо переслідування за нібито дискредитацію російської армії, які мали місце до 16 вересня 2022 р.;
- Разом з Урядом України підготувати інформаційне повідомлення до Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду щодо переслідування громадян України в окупованому Криму за нібито дискредитацію російської армії.

